

Raamleerplan podiumkunsten

Ingediend door: **Stedelijke Academie voor Muziek,
Woord en Dans Lier** (instellingsnummer 49701)

Bestemd voor alle opleidingen van het Deeltijds Kunstonderwijs
in de domeinen **Muziek, Woordkunst-Drama en Dans**

Januari 2021

INLEIDING

Dit is het raamleerplan Podiumkunsten *Kunstig Competent*.

Het leerplan start met de kern: 5 artistieke rollen, 20 artistieke competenties en 101 leerdoelen.

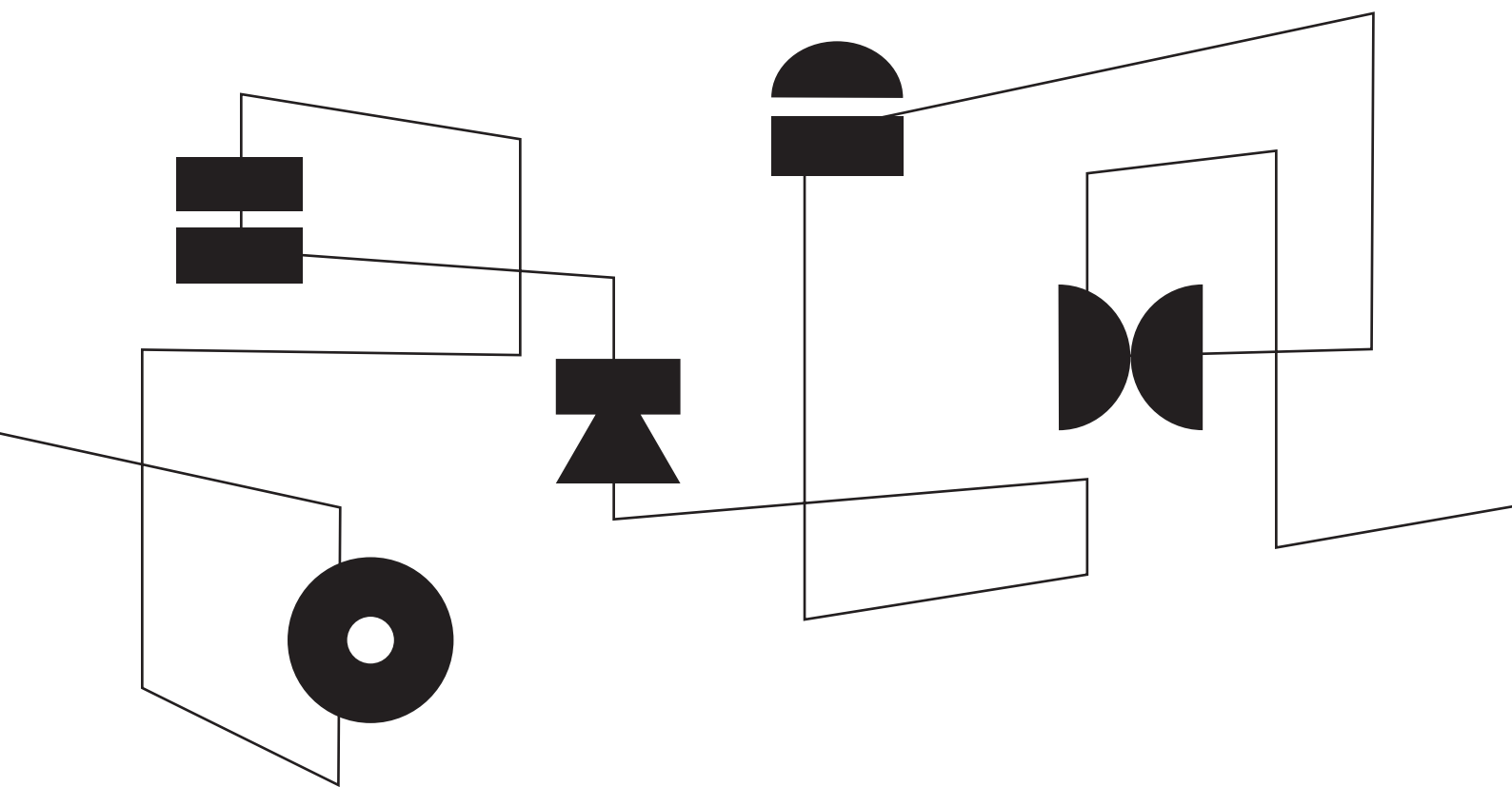
Deze doelen vormen de gemeenschappelijke stam voor de domeinen muziek, woordkunst-drama en dans. Daarna maken we vertakkingen naar de 11 studierichtingen podiumkunsten van de 4de graad. We formuleren de extra doelen die voor deze studierichtingen aan de gemeenschappelijke stam toegevoegd worden.

Vervolgens presenteren we de noodzakelijke achtergrond: we ontwikkelen de visie achter deze doelen, een aanpak die past bij artistieke competenties en een set criteria die evaluaties in kunstonderwijs voedend, betrouwbaar, transparant en valide maakt.

In een volgend hoofdstuk beschrijven we hoe we naar onderwijskwaliteit kijken en hoe academies daar vanuit het leerplan werk van kunnen maken.

In het hoofdstuk *minimale vereisten* sommen we tot slot op wat er materieel nodig is om de doelen waar te maken.

Inhoud

1	Overzicht	p. 4
	—	
2	Doelen	p. 5
	—	
3	Visie	p. 19
	—	
4	Aanpak	p. 28
	—	
5	Evaluatie	p. 32
	—	
6	Onderwijskwaliteit	p. 36
	—	
7	Minimale vereisten	p. 37
	—	

1 Overzicht

LEERPLAN KUNSTIG COMPETENT

raamleerplan: vast deel
academieluik: accenten academie

VISIE

breed artistiek vormen

competentiegericht
ontwikkelingsgericht

- kwaliteit
- zelfstandigheid
- complexiteit
- eigenheid

DOELEN

stam

5 artistieke rollen
20 artistieke competenties
101 leerdoelen

vertakkingen

doelen 4de graad

AANPAK

maatwerk leveren
grenzen verleggen
artistiek meesterschap
didactisch meesterschap

EVALUATIE

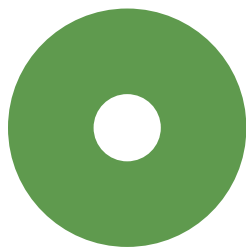
voedend
veelzijdig
voortdurend
veeleisend

ONDERWIJS-
KWALITEIT

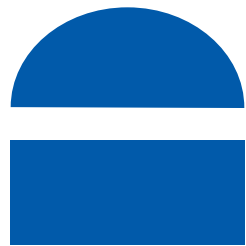
2 Doelen

Stam: artistieke rollen/ artistieke competenties/ leerdoelen

ARTISTIEKE ROLLEN

kunstenaar

onderzoeker

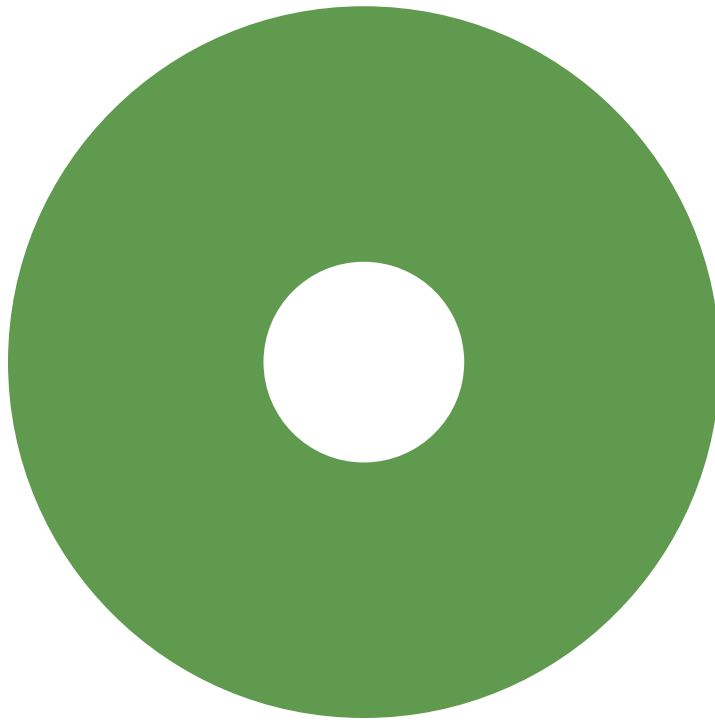
vakman

samenspeler

performer

kunstenaar

EXPERIMENTEREN

- improviseren binnen een kader
- variëren, combineren en spelen met de bouwstenen
- mogelijkheden uitproberen
- zekerheden loslaten en toeval toelaten
- durven

CREËREN

- iets maken
- schrappen en schaven
- verbeelding gebruiken
- eigen idee concretiseren
- artistieke keuzes maken

ZICH OP PERSOONLIJKE WIJZE UITDRUKKEN

- ervaringen, gevoelens, inzichten en eigen indrukken uitdrukken
- eigen leefwereld integreren
- eigen stijl vinden
- eigen verhaal vertellen
- authentiek zijn in het maken

ZICH INLEVEN

- zich laten inspireren
- in de huid kruipen van ...
- stijlen beheersen
- interpreteren
- intuïtie gebruiken

onderzoeker

NIEUWSGIERIG EN ONDERZOEKEND ZIJN

- (in) vraag stellen
- informatie zoeken (over een choreograaf, componist, regisseur, productie ...)
- betekenis geven aan het spel, de klanken of de bewegingen
- zich openstellen voor het onbekende en het onverwachte
- verschillende stijlen en genres onderzoeken

EIGEN STERKTES EN WERKPUNTEN BENOEMEN

- onderzoeken wat wel/ niet werkt
- valkuilen zien
- op eigen werk reflecteren
- werkpunten aanpakken
- volgende stap/ uitdaging benoemen

PROCES ZICHTBAAR MAKEN

- eigen keuzes onderbouwen
- artistiek parcours op gang brengen
- zich vragen stellen over product en proces
- afstand nemen
- eigen proces verwoorden

EIGEN HORIZON VERRUIMEN

- eigen manier van kijken/ luisteren uitbreiden
- belangstelling tonen voor andere disciplines en kunstvormen
- films, concerten, tentoonstellingen en voorstellingen bijwonen
- meesterwerken leren kennen
- aandacht voor maatschappelijke en artistieke context hebben

vakman

WERKEN MET/ AAN KWALITEIT

- nauwkeurig werken en oefenen (tot iets af is)
- de lat hoog leggen
- zich realistische doelen stellen
- feedback verwerken
- memoriseren

WERKHOUDING ONTWIKKELEN

- efficiënte werkmethode hebben
- zorg dragen voor zichzelf en het instrument
- goede gewoontes ontwikkelen
- werken met focus
- doorzetten ook als het moeilijk is

VAKKENNIS HANTEREN

- mogelijkheden van (technologisch) materiaal, instrument en lichaam verkennen
- vaktaal gebruiken
- materiaalkennis hebben
- begrippen uit de kunstgeschiedenis kennen en toepassen in eigen werk
- technieken kunnen benoemen

TECHNIEK, MATERIALEN EN BASISVAARDIGHEDEN BEHEERSEN

Muziek

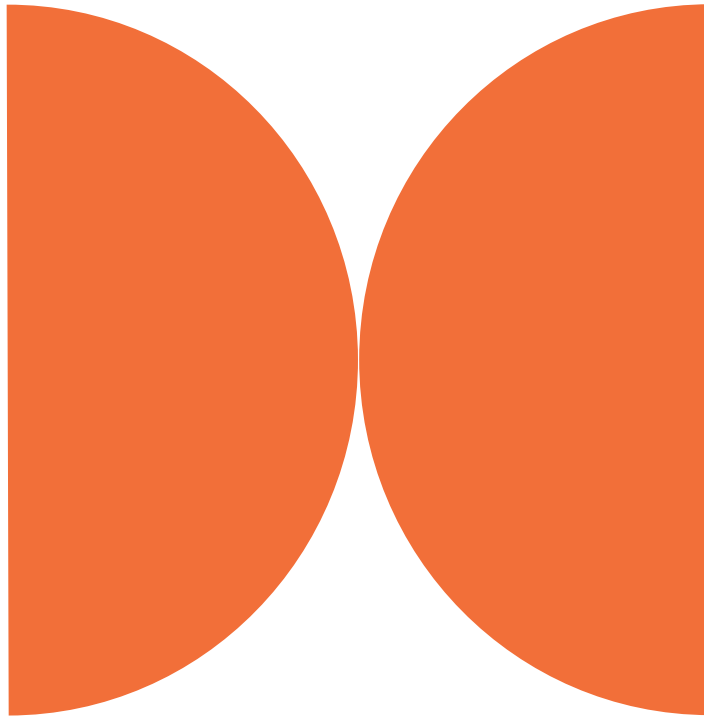
- technisch beheerst en vloeiend spelen
- muziekwerken instuderen
- met een ergonomische houding musiceren
- innerlijk voorstellingsvermogen ontwikkelen
- verschillende parameters en componenten (hoogte, duur, sterkte, kleur, dynamiek, articulatie, klankvorming, intonatie ...) kunnen uitvoeren
- muzieknotatie gebruiken

Woordkunst-Drama

- aangeleerde technieken toepassen
- een verhaal doorgronden
- emoties uitdrukken
- ruimtebewustzijn hebben
- met een lichaamstaal spelen die past bij het spel
- registers (van spelen, spreken, voelen ...) bespelen

Dans

- uithoudingsvermogen, weerstand, coördinatie en bewegingsgeheugen ontwikkelen
- lichaamsbewustzijn tonen (lokalisatie van bewegingen) en basisregels inzake blessurepreventie en hygiëne naleven
- danstechnische elementen (buigen, strekken, springen, vallen, lopen, draaien, balanceren) oefenen
- tijdsbewustzijn, dynamische kwaliteiten, muzikaliteit en kennis van muzikale structuren tonen
- bewegingscontrole en -release laten zien
- verschillende parameters en componenten uit de danstechniek uitvoeren rekening houdend met mogelijkheden en beperkingen

dialogoog

SAMENWERKEN

- luisteren, kijken en reageren
- initiatief nemen
- afspraken nakomen
- inspelen op personen, situaties ...
- een eigen plek vinden in (het belang van) de groep

SAMEN MAKEN

- voortbouwen op elkaars ideeën/ werk
- resultaatgericht werken
- anderen impulsen geven
- eigen spel afstemmen op dat van anderen
- een dirigent/ regisseur/ choreograaf volgen

RESPECT TONEN VOOR ANDEREN EN HUN WERK

- aandachtig luisteren en kijken
- belangstelling tonen voor ideeën van anderen
- in dialoog gaan
- diversiteit waarderen
- zich inleven in het werk van anderen

FEEDBACK GEVEN EN ONTVANGEN

- kritisch luisteren en kijken
- opbouwende feedback, suggesties en tips geven
- openstaan voor feedback van anderen
- feedback zorgvuldig verwoorden
- sterktes en werkpunten benoemen

tonen

TONEN MET KWALITEIT

- goed voorbereid zijn
- omgaan met plankenkoorts
- zich aanpassen aan de omstandigheden
- doorgaan (ook als het fout gaat)
- met passie en enthousiasme tonen

CODES VAN HET (ZICH) TONEN GEBRUIKEN

- zich op eigen wijze voorbereiden
- zich opwarmen
- zich concentreren
- zich richten naar het (volledige) publiek
- applaus in ontvangst nemen

PUBLIEK WILLEN RAKEN

- een eigen verhaal vertellen op de scène
- genieten van de respons van een publiek
- (uit)stralen
- spelplezier tonen
- zich durven tonen

EIGEN OEUVRE OPBOUWEN

- eigen repertoire hebben en verklanken
- verschillende genres en stijlen aankunnen
- in staat zijn zich een werk eigen te maken
- zich materiaal toe-eigenen
- (altijd) iets kunnen tonen

Vertakkingen: doelen: 4de graad

VERTOLKEND

Amateur vertolkend muzikant (Vlaamse Kwalificatiestructuur niveau 3 - vks 3)

- eigen artistieke ideeën (i.v.m. de interpretatie) ontwikkelen
- de uitdrukkingsmogelijkheden van het instrument verdiepen
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- instrumentaal-technische vaardigheden uitbreiden
- virtuositeit ontwikkelen
- aandacht geven aan klankvorming, intonatie, stemming, balans ...

Amateur vertolkend acteur (vks 3)

- (eigen) artistieke concepten en ideeën omzetten in een uitvoerbaar geheel
- een persoonlijke speelstijl ontwikkelen en inspelen op de omstandigheden
- basismateriaal van een voorstelling bestuderen en analyseren
- reflecteren en communiceren over het artistieke proces en de eigen prestatie
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- eigen aandeel van een voorstelling memoriseren, interpreteren en vertolken
- lichaam en stem voorbereiden op de artistieke praktijk
- promotie voeren

Amateur vertolkend danser (vks 3)

- artistieke concepten omzetten in een uitvoerbaar geheel
- vorm geven aan eigen visie en verbeelding
- basismateriaal van een voorstelling bestuderen en analyseren
- reflecteren en communiceren over het artistieke proces en de eigen prestatie
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- het eigen aandeel in de voorstelling interpreteren, inoefenen en vertolken
- het lichaam op de nodige vaardigheden voorbereiden

CREËREND

Amateur creërend muzikant (vks 4)

- nieuw werk maken of bestaand werk arrangeren
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- basismateriaal verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- opgedane inzichten in het creatief proces integreren
- basiskennis van muziektheorie, instrumenten, compositie en muziekstijlen opbouwen
- met de technische vaardigheden van de muzikanten rekening houden
- hard- en software kunnen gebruiken
- een compositie via muzieknotatie, een eigen muziekschrift of opnames vastleggen
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur creërend acteur (vks 4)

- een tekst/ script voor een theaterstuk, cabaret- of comedyvoorstelling schrijven of bewerken
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- vanuit een artistiek concept locaties, decors, kostuums, licht, geluid ... kiezen
- basismateriaal verzamelen, analyseren en ontwikkelen
- het repetitie- en creatieproces bespreken en evalueren
- opgedane inzichten in het creatief proces integreren
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur creërend danser (vks 4)

- (in collectief verband) een choreografie maken of bewerken
een eigen artistieke taal ontwikkelen
- vanuit een artistiek concept locaties, decors, kostuums, licht,
geluid/ muziek... kiezen
- materiaal, technieken en methodes vanuit een artistieke visie verzamelen
- basismateriaal analyseren en ontwikkelen
- het repetitie- en creatieproces bespreken en evalueren
- opgedane inzichten in het (collectieve) creatieproces integreren
- montage- en opnametechnieken video & geluid kunnen gebruiken
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk live of via opnames tonen

Amateur dj (vks 4)

- muziek, muziekgenres, muziekfragmenten, klankfragmenten ...
tot een geheel (re)mixen
- een eigen mix-stijl ontwikkelen
- kennis hebben van de dj-cultuur, dj-geschiedenis, dj-genres en
toonaangevende dj's
- basiskennis hebben van auteursrecht en publishing hebben
- basismateriaal verzamelen, beoordelen en kiezen
- basismateriaal ordenen naar tempo, toonaard, cuepoints ...
- oog hebben voor innovatie en technologische trends
- opgedane inzichten in het creatieve proces integreren
- ritmepatronen en tempo's synchroniseren
- platendraaier, cd-speler, muziekhard- en software kunnen gebruiken
- een soundcheck doen: volume en klank regelen ...
- eigen werk voorstellen aan het publiek (concept, programma, promotie ...)
- eigen werk registreren

DIRIGENT/ REGISSEUR/ CHOREOGRAAF

Amateur dirigent (vks 5)

- zich goed voorbereiden
- inzicht hebben in de grote muzikale en maatschappelijke tendensen en contexten
- muziek selecteren
- partituur analyseren om de intenties van de componist in een artistieke uitvoering te vertalen
- eigenheid en achtergrond van een muziekwerk toelichten
- basiskennis van instrumenten, technieken en muziekstijlen ontwikkelen
- partituren aanpassen aan de mogelijkheden van de uitvoerders
- eigen artistieke visie ontwikkelen

- repetities leiden
- de groep met efficiënte en duidelijke gestiek en mimiek leiden
- met groepsdynamische processen rekening houden
- aan klank, intonatie en balans aandacht besteden
- over ademhaling, stemtechniek en speeltechniek aanwijzingen geven
- tot een weloverwogen interpretatie komen

- helder met betrokkenen communiceren
- taken en verantwoordelijkheden verdelen
- leden informeren, begeleiden, aansturen en motiveren
- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie ...)

- repetities en concerten met de muzikanten evalueren
- zichzelf ten gunste van een gemeenschappelijk resultaat bijsturen
- een evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken

Amateur regisseur podiumkunsten (vks 5)

- enscenering, technieken en dramaturgie verwerken binnen het artistieke concept
- eigen creatieproces en (collectieve) visie ontwikkelen
- eigen artistieke taal ontwikkelen
- bijleren en vervolmaken door samen te spelen
- basismateriaal creëren en selecteren
- thematiek van een voorstelling onderzoeken en bronnen raadplegen

- een groep inspireren en enthousiasmeren
- basismateriaal bespreken en aanleren
- creëren in collectief verband
- met groepsdynamische processen rekening houden
- artistieke aanwijzingen geven en de artistieke visie bewaken
- het artistiek team begeleiden tijdens het repetitieproces

- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie, media ...)
- helder met betrokkenen communiceren
- het artistieke concept voorstellen aan het publiek met onderbouwd materiaal, voor verschillende doelgroepen (onderzoek, communicatie, dramaturgie ...)
- het productieproces coördineren (enscenering, kostuums, decor, licht, administratie ...)

- bijsturen en optimaliseren na evaluatiegesprekken met het team
- reflecteren en communiceren over artistieke visie, aanpak en (groeps)prestaties
- evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken

Amateur choreograaf (vks 5)

- een eigen creatieproces en een (collectieve) visie ontwikkelen
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- basismateriaal creëren en selecteren
- de thematiek van een voorstelling onderzoeken en bronnen raadplegen
- inzicht hebben in inscenering, technieken en dramaturgie
- inzicht hebben in de artistieke, culturele en maatschappelijke tendensen en context
- breed inzetten op de verschillende contexten in dans (podium, locatie, evenement, digitaal ...)
- bijleren en vervolmaken door samen te spelen

- een groep inspireren en enthousiasmeren
- het basismateriaal bespreken en aanleren
- creëren in collectief verband
- met groepsdynamische processen rekening houden
- artistieke aanwijzingen geven en de artistieke visie bewaken
- het artistiek team begeleiden tijdens het repetitieproces

- over praktische zaken adviseren (nodige budgetten, hulp, materiaal, logistieke vereisten, podia, promotie, media ...)
- helder met betrokkenen communiceren
- het artistieke concept voorstellen aan het publiek met onderbouwd materiaal, voor verschillende doelgroepen (onderzoek, communicatie, dramaturgie ...)
- het productieproces coördineren (inscenering, kostuums, decor, licht, administratie ...)

- bijsturen en optimaliseren na evaluatiegesprekken met het team
- reflecteren en communiceren over artistieke visie, aanpak en (groeps)prestaties
- een evaluatie als uitgangspunt voor visieontwikkeling gebruiken

Beiaardier (vks 5) enkel voor de Koninklijke Beiaardschool Mechelen

- eigen artistieke ideeën (ivm de interpretatie) ontwikkelen
- oog hebben voor innovatie en technologische trends ivm de beiaard
- instrumentaal-technische vaardigheden uitbreiden
- virtuositeit ontwikkelen
- uitdrukkingmogelijkheden van het instrument verdiepen

- bestaand werk arrangeren
- een eigen artistieke taal ontwikkelen
- basismateriaal voor arrangementen verzamelen, analyseren en ontwikkelen

- een genoteerd muziekwerk naar een uitvoering op het beiaardklavier vertalen
- hand- en voetzetting bepalen
- draadregelaars aanpassen
- zorg dragen voor het instrument: kleine reparaties doen, toezicht houden op de staat van het instrument houden

- muziek selecteren, arrangeren en programmeren voor het automatisch speelwerk
- activiteiten (concerten, rondleidingen, animatie, educatie ...) organiseren die het
- publiek dichterbij de beiaard brengen
- mee instaan voor de communicatie en promotie naar media en publiek

3 Visie

OVER DIT LEERPLAN

Het leerplan *Kunstig Competent* bestaat concreet uit **twee delen**: het raamleerplan en het academieluik.

Dit document is het **raamleerplan podiumkunsten**. Het beschrijft de competenties, de leerdoelen voor leerlingen, de aanpak, de evaluatie en de minimale vereisten qua ruimte en materieel. Academies die voor dit leerplan kiezen, engageren zich om de artistieke competenties en leerdoelen bij leerlingen te ontwikkelen.

Het compacte karakter van het raamleerplan geeft academies beleidsruimte om eigen toevoegingen te doen. Die worden in het **academieluik** genoteerd. De academie maakt daarmee haar visie en haar acties in verband met onderwijskwaliteit zichtbaar.

Sinds december 2017 beschikken we vanuit de overheid over een referentiekader, met daarin de basiscompetenties en de beroepskwalificaties voor het DKO (deeltijds kunstonderwijs).

Die documenten zijn de grondstof voor dit leerplan. De overheid formuleert in het referentiekader kunstonderwijs zes kerncompetenties. Daaruit leiden we in dit leerplan **5 artistieke rollen, 20 artistieke competenties en 101 leerdoelen** af. Dit noemen we in dit leerplan de stam. Een omvangrijke groep van leraars en directies hebben aan deze lijsten en aan een revisie in 2020 meegewerkt.

De doelen van dit leerplan zijn ontwikkeld vanuit de basiscompetenties en de beroepskwalificaties van de overheid. De goedkeuring door de inspectie bevestigt dat de doelen van *Kunstig Competent* de doelen van de overheid dekken. Gebruik daarom het **leerplan als referentiekader**. Daarnaast is het raadzaam dat leraars en directies weten hoe de doelen van het leerplan verbonden zijn met de doelen van de overheid. Het document *Van basiscompetenties & beroepskwalificaties tot leerplan* op raamleerplandko.be kan daarbij ondersteunend zijn.

Aan dit leerplan worden competentielijsten toegevoegd die telkens gekoppeld zijn aan één studierichting van de 4de graad. Concreet: voor leerlingen in de 4de graad, gebruik je dit specifiek doelenkader 4de graad in combinatie met de stam. Voor leerlingen in de 1ste, 2de en 3de graad gebruik je enkel de stam.

De overheid heeft de studierichtingen van de 4de graad ingeschaald binnen de **Vlaamse kwalificatiestructuur**. Dat gebeurde hoofdzakelijk op basis van de criteria *complexiteit van de context* en de *verantwoordelijkheid* die leerlingen moeten opnemen:

- op **niveau 3** vind je de opleidingen amateur vertolkend musicus, acteur en danser;
- op **niveau 4** amateur creërend musicus, acteur, danser en dj;
- en op **niveau 5** amateur dirigent, regisseur, choreograaf en beiaardier (Koninklijke Beiaardschool Mechelen).

In het leerplan duiden we deze indeling aan met de afkorting vks gevolgd door een cijfer (3, 4 of 5).

Voor *Kunstig Competent* zijn alle drie niveaus evenwaardig.

De doelen voor het kortlopend traject specialisatiegraad worden door de academie zelf gekozen en vallen daarom buiten de draagwijdte van dit leerplan.

De artistieke rollen, artistieke competenties en leerdoelen zijn consequent op een willekeurige manier geordend. Volgordes in dit leerplan duiden op geen enkele manier op een hiërarchie.

Actuele versies van de leerplannen *Kunstig Competent*, bijlagen en ondersteunend materiaal vind je op raamleerplandko.be.

Meer lezen:

Crevits, H. (2015). Conceptnota DKO. Vlaamse Overheid. De Man L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
März, V. e.a. (2012). Professionalisering in praktijk. Evaluatie van het professionaliseringsbeleid van basis- en secundaire scholen. Brochure. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid.

RICHTING EN RUIMTE

De huidige maatschappij wordt meegesleurd in een wereldwijde ontwikkeling die beïnvloed wordt door een nuttigheids- en efficiëntiedenken (Verhaeghe, 2012). Steeds vaker voert een **meetbaarheidsdwang** de boventoon. De illusie dat er in de menswetenschappen (talen, psychologie, kunst, economie ...) op dezelfde objectieve manier gemeten kan worden, is volgens Roger Standaert (2014) nefast.

Daartegenover staat de visie dat een school aan **vorming** moet doen. Het begrip *school* is afkomstig van het Griekse *scolè*. Dat staat voor vrije tijd of niet-productieve tijd. Vrije tijd betekent echter niet ontspanningstijd. In de *scolè* betreedt een leerling een andere wereld, waarbij kennis en vaardigheden geoefend worden die losgemaakt zijn van dagelijkse toepassingen. Leerlingen krijgen er de tijd en de oefenstof om geraakt te worden door de wereld van het beeld, de klanken, het instrument, de stem ... (Masschelein, 2012).

Kunstonderwijs is gebaat bij **open geformuleerde doelen** die richting geven én ruimte laten voor individuele invulling.

Dit leerplan geeft richting via een raamwerk van artistieke competenties en leerdoelen. Die competenties en leerdoelen geven aan waar leraars in hun klas naartoe willen werken. In het academiëluik kunnen doelen toegevoegd of geaccentueerd worden. Ook dan streeft een academie ernaar om alle doelen bij haar leerlingen te ontwikkelen.

Het leerplan geeft ook **ruimte**: het formuleert artistieke competenties en leerdoelen op een open manier. Dat geeft academies professionele speelruimte. Zo kunnen ze ook een traject ontwikkelen aangepast aan leerlingen met speciale noden en blijft het leerplan *Kunstig Competent* trouw aan het uitgangspunt dat het een ontwikkelingsgericht leerplan is.

Vakgroepen en leraars vullen de aangeboden ruimte open of meer gedetailleerd in. Pas startende leraars hebben meestal nood aan een uitgewerkte planning.

Andere leraars functioneren het best met een minder gedetailleerde planning. Dit leerplan wil beide groepen aanspreken. Vakteams en academies kiezen zelf hoe **alomvattend of gedetailleerd** ze afspraken willen maken.

Meer lezen:

- Biesta, G. (2015). Het prachtig risico van onderwijs. Uitgeverij Phronese.
- Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. Artez Press.
- De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
- Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. ACCO.
- Standaert, R. (2014). De becijferde school. ACCO.
- Verhaeghe P. (2012). De neoliberale waanzin. Flexibel, efficiënt en gestoord. VUB Press.

BREED ARTISTIEK VORMEN

In 2012 stelden deskundigen uit het hoger kunstonderwijs, het DKO, het KSO en de artistieke sector het **referentiekader kunstonderwijs** op. Dat referentiekader bestaat uit zes kerncompetenties. De overheid kiest daarmee voor een brede en verdiepende artistieke vorming van leerlingen. De **kerncompetenties** van het referentiekader zijn:

- creëren en (drang tot) innoveren: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgeving, benaderingen en inzichten;
- onderzoeken: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- inzetten van vakdeskundigheid: de leerling zet verworven kunstsamenwerkings kwaliteiten in om zich artistiek uit te drukken;
- opbouwen van relaties en samenwerken: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- presenteren: de leerling toont proces en/ of product aan een publiek;
- tonen van individuele gedrevenheid: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn/ haar creatieve resultaten tonen.

Bovenstaand referentiekader is de leidraad voor dit leerplan. Het leerplan vertaalt de kerncompetenties in **vijf artistieke rollen**: kunstenaar, onderzoeker, vakman, samenspeler en performer. De laatste kerncompetentie, *tonen van individuele gedrevenheid*, zit in de andere artistieke ontwikkelingsgebieden vervat.

De artistieke rollen zijn verwant met de artistieke ontwikkelingsgebieden van Beeldende en Audiovisueel Kunsten (verbeelden, onderzoek, vakmanschap, dialoog en tonen). Op deze manier erkent dit leerplan de eigenheid van podiumkunsten én benadrukt ze via een gemeenschappelijk deel de verwantschap met beeldende en audiovisuele kunsten. Dit leerplan wil zo de **dialoog tussen de verschillende artistieke domeinen** op gang brengen of houden.

OVERHEID	LEERPLAN BAK	LEERPLAN PODIUMKUNSTEN
kerncompetenties	artistieke ontwikkelingsgebieden	artistieke rollen
creëren en (drang tot) innoveren	verbeelden	kunstenaar
onderzoeken	onderzoek	onderzoeker
inzetten van vakdeskundigheid	vakmanschap	vakman
opbouwen van relaties en samenwerken	dialoog	samenspeler
presenteren	tonen	performer
tonen van individuele gedrevenheid	vervat in andere competenties	vervat in andere competenties

De verdeling in artistieke rollen maakt het palet doelen **overzichtelijk en hanteerbaar**. De gebieden worden niet strikt gescheiden. Ze lopen in elkaar over en beïnvloeden elkaar voortdurend. De gebieden komen in verschillende fasen van het leerproces ook telkens terug. Binnen elke artistiek rol onderscheiden we vier **artistieke competenties**. Die vormen het hart van dit leerplan.

kunstenaar

- experimenteren
- creëren
- zich op persoonlijke wijze uitdrukken
- zich inleven

onderzoeker

- nieuwsgierig en onderzoekend zijn
- eigen sterktes en werkpunten benoemen
- proces zichtbaar maken
- eigen horizon verruimen

vakman

- werken met/ aan kwaliteit
- werkhouding ontwikkelen
- vakkennis hanteren
- techniek, materialen en basisvaardigheden beheersen

samenspeler

- samenwerken
- samen maken
- respect tonen voor anderen en hun werk
- feedback geven en ontvangen

performer

- tonen met kwaliteit
- codes van het (zich) tonen gebruiken
- publiek willen raken
- eigen oeuvre opbouwen

Het is de intentie om de leerling, binnen elke graad, in **zoveel mogelijk artistieke competenties** te laten groeien. Elke leerling ontwikkelt die competenties in meerdere of mindere mate. Dat maakt zijn profiel uniek.

Meer lezen:

Bosman, L. en Schrooten, E. (2016). Fundamenten artistieke competenties. <https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
Schrooten, E. (2014-...). Artistieke competenties: Blog voor kunstig competente leraren. <https://artistiekecompetenties.blog/>
Smet, P. (2011). Kunst verandert. Conceptnota. Vlaamse overheid.
Vlaamse regering (2017). Basiscompetenties en beroepskwalificaties Deeltijds Kunstonderwijs. Vlaamse overheid. Waeghe H. e.a. (2008). Gedeeld verbeeld. Eindrapport van de commissie onderwijs en cultuur. Vlaamse overheid.

COMPETENTIEGERICHT

Competentiegericht onderwijs verwijst naar een versmelting van kennis, vaardigheden en attitudes. Competenties maken onderwijs doelgericht met zichtbare leerresultaten.

Artistieke competenties onderscheiden zich van de klassieke kijk op competenties omdat ze:

- open geformuleerd zijn om zo ruimte te geven aan de leraar-kunstenaar;
- voldoende richtinggevend zijn en zo leraars uitdagen om er in hun artistieke onderwijspraktijk aan te werken;
- leerlingen de tijd geven om in een veilige context geïnteresseerd te raken, te oefenen en zich te verdiepen.

Academies onderzoeken hoe ze de artistieke competenties van dit leerplan zichtbaar maken in het aanbod over verschillende vakken van een opleiding heen. Leraars en vakteams maken afspraken hoe ze de doelen in hun lessen ordenen. Zo ontstaat er een **horizontale samenhang**. Het is aan de academies om te bepalen hoe en in welke mate ze die samenhang willen realiseren.

Dit leerplan daagt vak- en schoolteams uit om hun **kunstonderwijs samen vorm te geven**.

Zo sleutelen academies aan een betere afstemming tussen verschillende klassen en krijgen leraars de kans om hun artistiek en didactisch repertoire te vergroten.

Onderzoek bevestigt dat samenwerken een positieve invloed heeft op de professionele ontwikkeling van leraars (März, 2012).

Meer lezen:

Breeuwsma, G. (2005). Pleidooi voor doelmatigheid zonder doel, Cultuur+educatie 14.
Masschelein, J. en Simons, M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. Acco.
Van Beirendonck, L. (2009). Iedereen competent. Lannoo Campus.

ONTWIKKELINGSGERICHT

Het DKO start altijd vanuit wat iemand wil, kent en kan. Leraars helpen leerlingen om hun eigen grenzen te verleggen en boven het huidige ontwikkelingsniveau uit te stijgen. Er is een eensgezindheid gegroeid dat doelen best uitgaan van de leerling en zijn **ontwikkelingsnoden** (De Man, 2016).

Een **ontwikkelingsgerichte aanpak** vertrekt vanuit de overtuiging dat elke leerling zich artistiek kan ontwikkelen. Die ontwikkeling volgt daarbij een onverwacht en persoonlijk parcours. Het is weinig zinvol om vooraf scherp omschreven leerpaden uit te tekenen.

Artistieke competenties ontwikkelen zich in vier richtingen. Een leerling is meer competent als de kwaliteit, de zelfstandigheid, de complexiteit en de eigenheid van de competenties groter worden (Schrooten, 2018).

- **kwaliteit** verwijst naar soepelheid, gemak, virtuositeit, automatisering, sierlijkheid en vlotheid;
- **zelfstandigheid** slaat op beperking van ondersteuning en toename van zelfsturing;
- **complexiteit** duidt op de moeilijkheidsgraad;
- **eigenheid** heeft te maken met eigen invulling of persoonlijke touch.

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.

Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties. <https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2020/01/taxonomie-kunstig-competent-1.pdf>

Van Oers, B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

De overheid omschrijft welke basiscompetenties/ beroepskwalificaties een leerling voor een graad moet ontwikkelen. Het leerplan vertaalt deze cesuren naar **ontwikkelingsniveaus** waarin we omschrijven in welke mate kwaliteit, zelfstandigheid, complexiteit, eigenheid en verantwoordelijkheid getoond worden getoond wordt. Het volgende schema koppelt de taxonomie van *Kunstig Competent* aan de ontwikkelingsniveaus:

	ontwikkelings-niveau 1ste graad	ontwikkelings-niveau 2de graad	ontwikkelings-niveau 3de graad	ontwikkelings-niveau 4de graad	ontwikkelings-niveau 4de graad	ontwikkelings-niveau 4de graad
				kwalificatiestructuur niveau 3	kwalificatiestructuur niveau 4	kwalificatiestructuur niveau 5
Met welke KWALITEIT worden de competenties uitgevoerd	ruw spelen-derwijs (onder)zoeken	elementair instuderend	geautomatiseerd	geautomatiseerd verfijnd	geautomatiseerd verfijnd	geautomatiseerd verfijnd
Met mate toont de leerling de competenties met een EIGENHEID	spelenderwijs	zoekend	sporen van	met eigen stijl	met eigen stijl	met eigen stijl
Hoe ZELFSTANDIG toont de leerling de competenties	voortdurend begeleid	meestal begeleid	regelmatig zelfstandig	zelfstandig	initiatiefrijke reflectief	initiatiefrijke reflectief bijsturend
Hoe COMPLEX is de context (opdrachten, technieken, materialen ...)?		eenvoudig afgebakend	complexer afgebakend	complex uitdagend afgebakend	complex uitdagend wisselend	complex uitdagend wisselend nieuw
Waarvoor wordt VERANTWOORDELIJKHEID opgepakt?				beperkt organisatorisch	persoonlijk resultaat	persoonlijk en collectief resultaat

Meer lezen:

- De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
 Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2020/01/taxonomie-kunstig-competent-1.pdf>
 Van Oers, B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

Als teams meer vertrouwd zijn met de artistieke rollen en de artistieke competenties kan er meer expliciet omschreven worden welk **ontwikkelingsniveau** op het einde van een graad nagestreefd wordt. Dit noemen we **verticale samenhang**.

Deze ontwikkelingsniveaus zien we niet als strikt na te streven verwachtingen. We hopen dat academies eerder kiezen voor inspirerende **competentiebeelden** of beschrijvingen die leraars helpen om richting te geven aan hun handelen. Door verschillende beelden te maken wordt ook de gedachte gevoed dat er vele wegen en finaliteiten zijn.

De afstudeerrichtingen amateur vertolkend (musicus, acteur en danser) en amateur creërend (musicus, acteur en danser) hebben elk **een eigen profiel**. Dat is enerzijds zichtbaar in de toegevoegde doelen voor de 4de graad én in het beheersingsniveau van deze afstudeerrichtingen. Bij de creërende studierichtingen staat *maken* centraal, toont de kunstenaar zijn/ haar werk op een eigen manier en geeft hij/ zij ook aandacht aan promotie van het eigen werk. De context is daardoor minder afgebakend dan bij de richting vertolkend.

Meer lezen:

De Man, L. (2016). De toekomst van de eindtermen. Politeia.
Schrooten, E. (2018). Taxonomie Kunstig Competent. Onderzoek naar het ontwikkelen van artistieke competenties.

4 Aanpak

MAATWERK

Er zijn grote **verschillen** in profielen van DKO-leerlingen. Het grootste deel van de leerlingen blijft na de opleiding actief als amateurkunstenaar. Samen met hun leraars werken die leerlingen naar gepersonaliseerde leerdoelen toe. Een kleiner aantal leerlingen mikt op een artistieke, professionele carrière na het DKO. Zij worden ondersteund om de vereiste beroepskwalificaties en eindtermen te halen. Een beperkt aantal leerlingen zal doorstromen naar het hoger kunstonderwijs.

Er zijn leerlingen van verschillende leeftijden: kinderen, jongeren, volwassenen, leerlingen met weinig of veel ambitie, natuurtalenten, meer of minder voorkennis, leerlingen die er hard voor moeten werken en leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Al die verschillen maken dat een **artistieke ontwikkeling individueel** is. Maatwerk zet de toon in artistiek onderwijs. Inspelen op de diversiteit van leerlingen vraagt van leraars flexibiliteit, inlevingsvermogen en een uitgebreid didactisch palet.

Maatwerk kan vele vormen aannemen. In groepsvakken zetten leraars een gemeenschappelijk pad uit en kan er daarbinnen gedifferentieerd worden. In vakken waarin meer individueel les gegeven wordt, kan iedere leerling een gepersonaliseerd traject krijgen. Ook kunnen leraars verschillende leertrajecten ontwikkelen. Leraar en leerling kunnen dan beslissen welk traject hen het best past.

Maatwerk ontstaat als sommige artistieke competenties meer **naar voren geschoven worden** en andere minder. Leraars engageren zich om alle 20 artistieke competenties bij hun leerlingen te ontwikkelen. In welke mate dat gebeurt, is de kern van maatwerk.

Leraars delen hun veelzijdige expertise met hun leerlingen. Leerlingen krijgen de kans om ermee te experimenteren en er een eigen betekenis aan te geven. Zo krijgen nieuwe generaties de ruimte om de wereld van de **kunsten te vernieuwen** (Arendt, 1994).

Meer lezen:

Arendt, H. (1994). De crisis van de opvoeding. In H. Arendt. Tussen verleden en toekomst: vier oefeningen in politiek denken. Garant.

Dewulf, L. (2009). Ik kies voor mijn talent. Lannoo Campus.

GRENZEN VERLEGGEN

De academie opent voor leerlingen de wereld van beelden, klanken, beweging en taal. Leraars **prikkelen** leerlingen om nieuwsgierig te worden en zich te verdiepen in de rijkdom van de kunstwereld.

Onderwijzen is daarom ook een kwestie van **tonen**. Een leraar wijst de leerling op iets in de (kunst)wereld wat goed, belangrijk of betekenisvol zou kunnen zijn als de leerling er aandacht aan besteedt (Biesta, 2017).

De academie streeft bij elke leerling naar zoveel mogelijk leerwinst (Onderwijsinspectie, 2016). Onderzoek bevestigt dat de combinatie van uitdagende én realistische verwachtingen de grootste kans maakt op succes. Het onderliggende concept daarbij is de **zone van naaste ontwikkeling**. De zone van naaste ontwikkeling ligt op het snijpunt tussen kunnen en niet kunnen. Noch te makkelijke oefeningen, noch te hoog gegrepen opdrachten hebben een leereffect. Leraars geven leerlingen de noodzakelijke ondersteuning, maar zijn er ook op gericht om die ondersteuning zo snel mogelijk los te laten (Korthagen, 2008).

Leren met resultaat is onlosmakelijk verbonden met de **motivatie** en de zin om te leren. Tal van psychologen hebben zich over het thema motivatie gebogen. De ABC- theorie (Van Steenkiste, 2010) wijst op het belang van:

- **A**utonomie: ruimte krijgen om zelf initiatief te nemen, invloed hebben (op het klas- en lesgebeuren);
- **B**etrokkenheid: zich verbonden voelen met wat er in de les gebeurt;
- **C**ompetentie: doeltreffend kunnen handelen en het gevoel hebben bekwaam te zijn.

Meer lezen:

Biesta, G. (2017). ArtEZ Academia 15. Door kunst onderwezen willen worden. Artez Press.

Csikszentmihalyin M. (1999). Flow. Psychologie van de optimale ervaring. Boom.

Nelis, H. (2014). Motivatie binnenstebuiten. Kosmos Uitgeverij.

Van Steenkisten M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelfdeterminatietheorie. Caleidoscoop, 22, 6-15.

ARTISTIEK MEESTERSCHAP

Lesgevers in het DKO zijn **kunstenaars**. Zij werken ook na hun opleiding verder aan hun artistieke ontwikkeling. Vanuit een onderzoekende houding bekwamen ze zich verder.

Kunstenaars gaan verder waar de vakman stopt. Ze nemen **risico's**, kijken anders en proberen het onmogelijke te bereiken. Het resultaat is daarom verrassend, ook voor hen. Kunstenaars zijn dikwijls even 'kundig' als de beste vakmannen. Maar een prachtig afgewerkt sierobject is daarom nog geen kunst. Kunstenaars voegen iets belangrijks toe aan het vakmanschap: verbeelding.

Kunstenaars hebben het vermogen om iets van een andere, vaak onverwachte en onvoorspelbare kant te bekijken. Voor kunstenaars is het **ontstaansproces** belangrijk. Ze gaan soepel om met onzekerheid, chaos, toeval en spontaniteit. Hun praktijk bestaat uit een voortdurend proces van kiezen, vallen en opstaan, stappen zetten, werk verrichten, ervaring opdoen, reflectie, twijfel, heroriëntering, scherpe keuzes maken ... (Schrofer, 2018). Kunstenaars hebben daarbij het vertrouwen dat het wel goed komt.

Kunstenaars blijven geïnteresseerd in **actuele artistieke ontwikkelingen**. Nieuwsgierigheid is hun drijfveer.

Meer lezen:

- Ambler, F. (2019). Brief lessons in rule breaking. Tate Publishing.
- Baert, B. (2019). De uil in de grot: gesprekken met beelden, kunstenaars en schrijvers. Pelckmans pro.
- Gompertz, W. (2016). Denken als een kunstenaar. Uitg. Meulenhoff.
- Huisingh, A. (2009). Toeval gezocht. Uitg. Lemniscaat.
- Schrofer, J. (2018). Plan and play, play and plan: defining your art practice. Valiz, Amsterdam.
- Schrooten, E. (2014-...). Artistiekecompetenties.blog.
- Thorne, S. (2019). School: A Recent History of Self-Organized Art Education. Sternberg Press.
- Van Cenneyt, H. (2013). Hilde vraagt. Hilde van Canneyt interviewt 85 Belgische kunstenaars. Design & Publishing Group, Gent.

DIDACTISCH MEESTERSCHAP

Lesgevers zijn in het DKO kunstenaars én ook **leraars**. Leraars ontwikkelen in de loop van hun loopbaan didactisch meesterschap:

- ze werken **doelgericht** aan een brede artistieke ontwikkeling van hun leerlingen;
- ze werken **competentiegericht**. Ze zetten in op groeiende zelfstandigheid, complexiteit, kwaliteit en eigenheid;
- ze putten uit een rijk **didactisch repertoire** aan werkvormen en begeleidingsstijlen;
- ze maken voortdurend **afwegingen en keuzes**;
- ze ontwikkelen gaandeweg een gevoeligheid voor **wat werkt** of niet werkt;
- ze willen zich vanuit een onderzoekende houding **verder bekwamen**;
- ze staan in hun opdracht niet alleen. Ze maken deel uit van een team en grijpen kansen om **van anderen te leren**.

Dit leerplan daagt academies uit om **in vakteams** didactische wenken te verzamelen en te documenteren. Vanuit de concrete context van een klas, doelgroep of thema ontstaan de meest relevante werkvormen of didactische wenken. Een uitgebreid didactisch repertoire maakt maatwerk mogelijk. Inspirerende didactische wenken voor de artistieke competenties zijn te vinden op drie platformen: het luik leerplannen in DKO3, raamleerplandko.be en artistiekecompetenties.blog.

Dit leerplan vertrekt vanuit een groot **vertrouwen in leraars**. Zij tonen een oprechte interesse in hun leerlingen, gaan ermee in dialoog en bouwen een waardevolle relatie met hen op. Vanuit deze grondhouding ontwikkelt de leraar voor een leerling gaandeweg een artistiek leertraject. De artistieke competenties en leerdoelen van het leerplan zijn daarbij een inspirerende richtingaanwijzer. Maar leraars volgen die doelen niet slaafs. Wat een leerling nodig heeft om zijn/ haar ontwikkeling als kunstenaar te verrijken, krijgt de volle aandacht.

Meer lezen:

- Aelterman, A. e.a. (2008). Een nieuw profiel voor de leerkracht kleuteronderwijs en lager onderwijs: Hoe worden leerkrachten daartoe gevormd? Bolhuis S. (2009). Leren en veranderen. Uitgeverij Coutinho.
- Birnebaum D. e.a. (2007). Teaching art. Walther Konig, Keulen.
- Larock, Y. e.a. (2012). De co-creatieve school. In Impuls, 42e JG., nr.3, januari-maart 2012, p.152-158.
- Palmer, P.J. (2005). leerkracht met hart en ziel. Over persoonlijke en professionele groei. Wolters Noordhoff. Reyniers L. (2012).
- Ruijters, M. en Simons, R.J. (2012). Canon van het leren, 50 concepten en hun grondleggers. Kluwer.
- Schrooten, E. (2014-...). Artistiekecompetenties.blog.

5 Evaluatie

De overheid geeft academies ruimte om een eigen visie op evalueren in de praktijk te brengen. Academies nemen **beslissingen** over o.a.:

- de vorm van de evaluatie-activiteiten;
- de planning in het academiejaar;
- de beoordelingsprocedure (de samenstelling van de evaluatiecommissie, wijze van beraadslaging, beoordelingscriteria, waarderingsschaal ...);
- inzage en feedback.

Om de **kwaliteit** van het evaluatiebeleid en van de evaluatiepraktijken na te gaan, schuift de overheid drie standaarden naar voren:

- transparantie;
- betrouwbaarheid;
- validiteit.

Transparantie betekent dat voor alle leerlingen (en hun ouders) duidelijk is:

- wat er wordt geëvalueerd;
- hoe de evaluatie zal plaatsvinden;
- en welke criteria bij de beoordeling worden gebruikt.

Een betrouwbare evaluatie streeft naar **objectiviteit**. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment. Een veelvormige aanpak minimaliseert de invloed van omgevingsfactoren.

Een **valide** evaluatie meet wat de academie wil meten. De verkregen resultaten kunnen dan leiden tot juiste conclusies.

Leraars bespreken minstens tweemaal per schooljaar met elke leerling zijn **brede artistieke ontwikkeling**. Leraars en leerlingen onderzoeken dan in welke mate de leerdoelen bereikt zijn. Een schriftelijke neerslag vormt de vertrekbasis voor dat gesprek. De conclusies en afspraken vormen het vertrekpunt voor een volgend leertraject.

Kunstig Competent zet de richtlijnen van de overheid om in volgende visie op evaluatie.

Meer lezen:

Bosman, L. e.a. (2016). Fundamenten artistieke competenties.
<https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
de Graauw C. (2016). Leren van andermans evalueren: lessen en tips. Cultuur en educatie 46. Utrecht: cultuurnetwerk Nederland.
Harre, K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia. Kamphuis E. e.a. (2011).
Standaert, R. (2014). De becijferde school. Acco Leuven. wegwijzer voor leraren. Wolters Noordhoff.

VOEDEND

Evaluaties willen:

- leerlingen **stimuleren** om volgende stappen in hun ontwikkeling te zetten;
- motivatie, zin en **plezier aanwakkeren** om zich artistiek verder te ontwikkelen;
- leerlingen een beeld geven van waar ze **zich bevinden in hun leertraject**: waar ze van komen, waarom ze staan waar ze staan, wat er in het vooruitzicht ligt en hoe ze dat kunnen realiseren.

Evaluatiepraktijken die quoteren, rangschikken en vergelijken zijn zelden voedend voor leerlingen.

Ontwikkelingsgerichte feedback is het belangrijkste instrument voor voedende evaluaties. Kwalitatieve feedback is best concreet, aansprekend, bondig én helder geformuleerd. Feedback die direct na een activiteit volgt, heeft het meeste leereffect.

Leraars hebben **oog voor het effect** van feedback. De wijze waarop leerlingen schouderklopjes of werkpunten ontvangen, verschilt van leerling tot leerling.

Ook **leraars** worden gevoed door evaluaties. Ze ontdekken waar nog werk aan is en ze sturen met die informatie hun lespraktijk bij.

VEELZIJDIG

Het DKO zet in op de ontwikkeling van alle artistieke competenties. Evaluaties zijn valide als die artistieke competenties ook het **onderwerp** zijn van de evaluaties.

Daarom kijkt een evaluatie veelzijdig naar **verschillende aspecten**:

- evaluaties geven feedback over de artistieke competenties en leerdoelen verbonden aan de vijf artistieke rollen;
- evaluaties vertrekken vanuit doelen die leraars én leerlingen vastgelegd hebben tijdens intentiegesprekken;
- feedback wordt verwoord met aandacht voor de unieke persoonlijkheid van een leerling;
- evaluaties geven informatie over het resultaat én het leer-, oefen- en werkproces;
- evalueren kan een **gedeelde opdracht** zijn van leraar én leerling. Interessante vormen zijn dan:
 - zelfevaluaties: leerlingen evalueren zelf hun leerproces en leerresultaten;
 - peerevaluaties: medeleerlingen evalueren elkaar;
 - co-evaluaties: leraar en leerling evalueren samen.

VOORTDUREND

Een betrouwbare evaluatie streeft naar objectiviteit. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment. Daarom evalueren leraars **voortdurend**: lesgeven, leren en evalueren zijn met elkaar verweven.

Evaluaties zijn betrouwbaarder als ze gebaseerd zijn op **verschillende bronnen**: meerdere momenten, meerdere vormen, meerdere observatoren. Leerlingen stellen vaak zelf vast wanneer iets niet lukt. Ze sturen zichzelf dan bij. Gebeurt dat niet, dan grijpt de leraar in met **gerichte feedback**.

Regelmatig overschouwt de leraar evoluties over een langere periode. Een belangrijke praktijk daartoe zijn de **evaluatiegesprekken** tussen leraar en leerling. Terugblikken wordt rijker wanneer leraar en leerling tijdens de werkperiode **informatie verzamelen**.

Ondersteunende documenten daarbij zijn:

- notities van observaties;
- portfolio's;
- dagboeken;
- inspiratieboeken.

VEELEISEND

Elke evaluatie stimuleert leerlingen om eigen grenzen te verkennen en te verleggen. Daarom bevatten evaluaties ook **aanwijzingen en werkpunten**. Leraars beschrijven de volgende stap in de ontwikkeling van de leerling. Een evaluatie versterkt het **zelfvertrouwen** van leerlingen en daagt hen uit om de lat voor zichzelf hoger te leggen.

Meer lezen:

- Bosman, L. en Schrooten, E. (2016). Fundamenten artistieke competenties. <https://artistiekecompetenties.files.wordpress.com/2014/09/fundamenten-v15.pdf>
- Dochy, F. e.a. (2003a). Peer- en co-assessment als instrument voor diepgaand leren: bevindingen en richtlijnen. Tijdschrift voor Hoger Onderwijs, 2003(4), 220-229.
- Dochy, F. e.a. (2003b). Anders evalueren. Assessment in de onderwijspraktijk. Lannoo Campus, Leuven.
- Harre, K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia. Kamphuis E. e.a. (2011).
- Nijs L. (2008). Evaluatie in het DKO: het schietlood in actie. Handboek Begeleid Zelfstandig Leren, a . 21, p.57 e.v.
- Standaert, R. (2014). De becijferde school. Acco Leuven. wegwijzer voor leraren. Wolters Noordhoff.

6 Onderwijskwaliteit

Een academie engageert zich om via gerichte acties de onderwijskwaliteit op de eigen academie systematisch in beweging te houden. Deze acties zijn bewakende methodieken die ervoor zorgen dat een academie regelmatig aandacht geeft aan haar onophoudelijke zoektocht naar kwaliteitsvol kunstonderwijs. Het leerplan als leidraad, intentieplannen, overkoepelende afspraken, vakgroepoverleg en reflectie zijn voorbeelden van zulke acties.

Het **leerplan is een leidraad**. Leraars maken er een gewoonte van om intenties te ontwikkelen vanuit de doelen van het leerplan. Ze onderzoeken regelmatig welke artistieke competenties nog weinig aan bod zijn gekomen en welke verdiept kunnen worden.

Academies maken van **intentieplannen** de motor van de didactische werking. Leraars leren hun klassen kennen en ontwikkelen vanuit deze beginsituatie een plan voor een volgende periode. Het woord intentie geeft aan dat je iets wil bereiken. Maar de realiteit is dat de doelen niet altijd gehaald worden. Onderweg kan er immers nog zoveel gebeuren en kunnen er andere doelen opeens belangrijker worden. Die wendbaarheid zien we als een belangrijke kwaliteit in kunstonderwijs.

Overkoepelende afspraken worden op academie- of vakgroepniveau gemaakt. Door dat samen te doen, ontstaat er betrokkenheid.

Leraars schrijven tenslotte evaluatiefiches voor hun leerlingen. Maar ook evalueren **leraars hun eigen onderwijspraktijk** tijdens en na een leertraject. Wat liep goed? Wat minder? Wat moet aangepast worden?

Tijdens evaluatiemomenten onderzoekt een leraar in welke mate de intentieplannen waargemaakt zijn.

Meer lezen:

Onderwijsinspectie (2016). Referentiekader voor onderwijskwaliteit. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie. Onderwijsinspectie (2019). Niveaudecreet deeltijds kunstonderwijs: één jaar later. Brussel: Vlaamse onderwijsinspectie.

7 Minimale vereisten

MUZIEK

RUIMTE

Minimaal

- voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal;
- tafels en stoelen;
- muziekstanders;
- goede akoestiek.

Wenselijk

- voldoende akoestische isolatie;
- de muzieklessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten;
- mogelijkheid om de ruimte te verduisteren;
- luchtbevochtiger (voor piano, klavecimbel ...).

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal;
- voldoende kwalitatieve instrumenten en materiaal om elke leerling te laten deelnemen aan de les;
- begeleidingsinstrument(en) indien van toepassing.

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- orff instrumenten, boomwhackers, slaginstrumenten;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld, het opnemen en versterken van muziek;
- spiegel;
- (muziek)bibliotheek, toegang tot online muziekdiensten;
- veilige internettoegang;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur;
- gehoorbescherming.

SPECIFIEK

Voor creërend musicus

- computers met opname- en muzieknotatiesoftware;
- hardware voor opnames: audio-interface en microfoons.

Voor dj

- dj-multiplayer, platenspeler en mixer met 3-bands-equalizer (liefst professioneel referentiemateriaal).

WOORDKUNST-DRAMA

RUIMTE

Minimaal

- een voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal;
- tafels en stoelen.

Wenselijk

- mogelijkheid om de ruimte te verduisteren;
- theateruitrusting (spots, gordijnen ...);
- de woordlessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal.

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- spiegel;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur;
- veilige internettoegang en bibliotheek (met vakliteratuur).

DANS

RUIMTE

Minimaal

- vrije dansruimte van 100 m² met een dansvloer van minstens 80 m², een minimale hoogte van 3,5 m en een kortste zijde die minimaal 8 m is;
- ‘zwevende’ gemakkelijk te onderhouden vloer;
- afzonderlijke kleedruimte voor jongens en meisjes, voorzien van de mogelijkheid om zich te verfrissen.

Wenselijk

- de danslessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

DIDACTISCHE UITRUSTING

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal;
- barres (voor klassieke dans);
- spiegelwand;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld en voor het opnemen en versterken van muziek;
- EHBO-koffer.

Wenselijk/ tijdelijk of permanent ter beschikking op de academie

- gepast instrumentarium (bv piano) indien er gekozen wordt voor livebegeleiding;
- veilige internettoegang;
- toegang tot video- en multimedia-apparatuur.

Werkten mee aan dit leerplan podiumkunsten:

Luc Borms
Diederik Celis
Stefanie Debaele
Ann Debaillie
Remko Devroede
Lies Geldhof
Bart Jonkers
Erwin Scheltjens
Erik Schrooten
Wim Smet
Maud Tielemans
Lin Van Mierlo
Paul Voet

Leraars en directies die zich engageerden voor klankbordgroepen

Vormgeving: Anne Verlent

januari 2021

Dit leerplan kwam tot stand vanuit de pilootprojecten Competent in *Artistieke Competenties* en *Kunstig Competent* begeleid door Erik Schrooten en Luk Bosman.

Actuele versies van het raamleerplan, het academieluik en bijlagen:
raamleerplandko.be
Contact: info@raamleerplandko.be

